

SPECIMINIS ACADEMICI,
DE REVELATIONE,
PARS POSTERIOR, SIVE THEOLOGICA.

QUAM,

EX SPECIALI SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS VENIA,
CONS. VENERANDA FAC. THEOL. ABOËNSI,

PUBLICO EXAMINI MODESTE OFFERUNT

FRANC. MICH. FRANZEN,

PHIL. PRACT. ET HIST. PROF. REG. ET ORD.

ET

HERMANNUS ERICUS INBERG,

OSTROBOTNIENSIS.

In Audit. Maj. d. 18 Junii 1803.

Horis a. m. solitis.

A B O Æ, typis FRENCKELLIANIS,

SECTIO POSTERIOR,
Sive Theologica,

De Veritate Revelationis Christianæ.

Quam in priori dissertationis nostræ parte definitivè revelationis ideam rationalem; eam in sacris bibliis, quæ christianam continent religionem, nobis esse revera præstitam; hujus ideoque veritatem divinam rationi, sui ipsius principiis nitenti, indubiam esse: porro ostensuri sumus. Rogamus autem, ut lector benevolus meminisse velit, opusculum nostrum non esse nisi specimen temporarium, quo libri tantum, non exhaustum, res uberrima potest,

CAP. I.

De forma revelationis christianæ.

§. 1.

Primum igitur: facta illa historica, quibus exhibetur revelatio christiana, omnem habent certitudinem, quam historia habere potest. Singulari enim cura, cum veteris, tum novi testamenti monumenta conservata sunt: illa scilicet, quia & historiam & legem & religionem gentis, de sua stirpe ac destinatione gloriantis, continebant; hæc autem, quia palladium erant ecclesiæ, ut crudeliter oppressæ, ita constanter & fortiter in fide sua manentis, atque incredibili fere entusiasmo omnia defendentis, quæ ad suam pertinerent religionem. Nul- li sane Græcorum & Romanorum libri tanta diligentia descripti, collati & examinati sunt v). Quod ad novum imprimis testamentum attinet: primum traditio, in ecclesiis antiquissimis

F

ora-

v) Vide SEILER l. c. Vol. I, p. 237.

orali debita apostolorum institutioni, (Apost. 16: 4. Rom. 6: 17. 1 Cor. 15. 1-3.), scriptorum evangelicorum veritatem probavit (Gal. 1. 7-9) Deinde lites cum hæreticis exegerunt, ut vera documenta a falsis accurate discernerentur. Tum ars critica omnem adhibuit sollicitiam in confirmanda authentia illorum. Cujus operæ, si aliquid valet, certe in hac re omnis debita est fides; nam si ex una parte zelus pro religione christiana criticos armavit, ex altera etiam, audacia adversariorum nihil neglexit quod eos sollicitaret.

Neque interna illa veritatis nota, quæ plus sæpe, quam omnia externa argumenta, in judicium nostrum valet, historia evangelica destituta est. Quis de Pilato v. c. Christum examinante & judicante (Joh. 18 & 19.) aut de Paulo, Athenis sermocinante (Apost. 17.) narrationes legit, neque veritatem sensit, qua procuratorem Romanum & nationem Atheniensem aliquot verba describunt? Atque in genere narratio biblica cum tota temporis historia tam perfecte consentit, ut omnem præ se ferat certitudinis historicæ speciem. Si spurii essent libri novi testamenti: aut ab uno auctore omnes, aut a pluribus in unam consentientibus fraudem, conficti essent. Illud autem æque insullum est credere ac hoc! Unus potuit omnem illam in harmonia varietatem ingeniorum, morum, scribendi generum & ceterarum rerum invenire & exprimere! Plures autem tantam historię & doctrinæ unitatem servare, nec ullus tamen ab individuali suo charactere decedere! Talis vero fraus mox non esset detecta, in tanta sectarum religiosarum æmulatione & differentia! Multo sane majus prodigium hoc artificium fuisse nobis videtur, quam omnia illa miracula, in historia sacra narrata, quorum improbabilitate plurimi suam de veritate illius dubitationem fundant. Nil vero magis historicam quoque religionis christianæ probat, quam subita ejus per orbem Romanum propagatio, & ad hunc usque diem conservata auctoritas.

S. 2.

Positivam esse doctrinam christianam, frustra negant, qui naturalem tantum religionem in ea invenire student. Quidquid auctor & nuntii ejus docent, divina auctoritate, non ratiocinio statuunt, etsi hoc etiam illustrandi causa interdum utuntur. *Esse* Deum, *esse* legem moralem, *esse* vitam futuram pro datis ponunt, non demonstrant. Expressis verbis sæpius movent se non humanam tradere sapientiam (2 Petr. 1. 16. Col. 2. 8, 9) sed divinam, neque humano testimonio egere (Joh. 5. 34) Apostoli Christum & spiritum sanctum referunt auctorem (1 Cor. 2. 10. 1 Joh. 1. 1, 2, 3.) Christus cœlestem suam missionem, & cum patre unitatem testificatur (Joh. 3. 13. 5. 19, 30. 6. 38. 8. 28. 10. 30. 12. 30. 14. 10, 11. 16. 30.).

Hanc vero divinam auctoritatem factis probant mirabilibus: h. e. a viribus mere humanis non pendentibus. Non Pharisæis tantum & ceteris adversariis, testimonia divinæ suæ legationis petentibus, opera a se præstita miraculosa, qualia a Messia expectabantur, & vaticinia prophetarum in se impleta, Jesus monuit, sed Johanni quoque Baptistæ, quærenti: an verus esset Messias, hæc respondit: *τυφλοι αναβλέπεσι* &c. (Matth. 11. 5.) Discipulis quoque suis, pro fundamentis fidei eorum in se, opera commendat (Joh. 14. 10. 11.) a patre in se præstita. Atque incolis urbium, in quibus vires suas supernaturales sæpius exhibuerat, pertinaciam suam non commotam, gravi exprobrat exclamatione. (Matth. 11. 20.) Quod si hæc opera (*εργα*, omnia, actiones fuerint mere humanæ, ut multi hodie asserere audent, sacræ scripturæ interpretes x): quo jure illa pro do-

F 2

cumen-

x) Inter ceteros Cel. PAULUS in libro *Philologisch-Kritischer und Historischer Kommentar über das Neue Testament*, cujus operis tria

eumentis divinitatis suæ citare potuerit? (Joh. 5.) Licet etiã ponamus, ignorantiam causarum naturalium & præjudicatam de viribus Messie expectationem, atque admirationem viri pro Messia crediti, effecisse, ut actiones hujus mere humanæ non modo a multitudine, sed etiam a discipulis suis pro miraculosis haberentur; ipsum tamen vel sui vel aliorum deceptorem statuere, minime sane eos decet, qui de sanctitate & personæ & doctrinæ Christi se persuasos profitentur, eî mirabilitatem historię suæ tollere student. De moralibus Jesu laudibus, de sapientia, veracitate & honestate ejus perfectâ unanimis propemodum fuit, hunc usque ad diem, omnium adversariorum etiam instituti christiani consensus. Hocposito principio, atque concessa simul authentia narrationis evangelicæ, manifeste sibi ipsi contradicunt, qui negant, superhumanas fuisse vires, quibus exserendis ille ipse profitetur, se jus & potentiam suam homines judicandi, e mortuis resuscitandi, & in vitam æternam salvandi demonstrare, alio non egentem testimonio, (Joh. 5. 21. 22. 6. 40. 8. 18. 19. 10. 25. 28. 38. 11. 25.) Equidem, qui adversarios suos provocare potest, ut se de errore convincant, (Joh. 8. 46.) cum e celo se descendisse (Joh. 6. 38.) ante Abrahamum existisse (Joh. 8. 58.), unum cum patre esse (Joh. 10. 30.) dicere audeat: illum res egisse oportet, quas nulli agunt mortales. Quis — ut unicum afferamus operum suorum exemplum — humanum artificem in Lazari e mortuis resuscitatore suspicari audeat? Ponamus (quod tamen narratio biblica refellit Joh. 11. 14.) Lazarum non fuisse nisi apparenter mortuum: quomodo Christus, ut merus homo, de ea re certus esse potuit? Num casui maxime improbabili confusus fuerit, imprudentissimus propheta: qui narrato ei Lazari morbo præ-

hucusque edita sunt volumina, magnam in hac re adhibet industriam & sagacitatem, sed tandiu frustraneam, quamdiu probare nequit: Christum se ipsum non declarasse pro persona cœlesti, res superhumanas in terra agente.

prædixit, hunc non esse ad mortem illius, sed ad gloriam Dei ejusque filii declarandam destinatum (Joh. 11. 4.), deinde, nondum aperto sepulchro (v. 41.) Martham, quæ observabat, corpus jam quatuor dies mortuum, non posse non olere, fidem & spem fervare jubet (11. 40.)? Num autem persuasio de viribus Messiae, quæ sola ægrum aliquem forte sanavit, in mortuo efficax erat? Quid igitur hoc explicat factum, nisi vis in Christo, vel præscientiæ, vel potentiæ, omnem superantis facultatem humanam? y). Atque gratiæ illæ patheticæ, quas Deo agit, qui hac quoque occasione preces suas exaudiens, insigne dederat populo circumstanti testimonium divinæ suæ missionis: nonne omnem tollunt de humana calliditate.

F 5

dita-

y) Exspectamus quidem, ut idem interpret (Paulus) qui (l. c. Vol. I. p. 554.) auguratur, filium viduæ in Nain, cum in læticia aperta ad sepulchrum portaretur, Messiae forte occurrenti vultu suo ostendisse; se ad vitam jam esse rediturum, in expectato volumine, quo Evangelium Johannis interpretabitur, aliquam inveniat hypothesin, Lazari quoque resurrectionem naturali modo explicaturam. Forte dicit: morbum Lazari talem non fuisse, ut vel Jesus, eo cognito, eum letalem haberet, vel Martha & Maria omnem perdidissent spem vitæ in eo, Jesu adveniente, conservatæ (v. 22); deinde Jesum cum Martha (v. 23 - 27.) de generali hominum resurrectione locutum fuisse; tum, lacrimis Mariæ vehementer commotum (v. 33.) spem utriusque sororis, ut frater adhuc reviviscere possit, suam fecisse, ideoque ad sepulchrum, tentandi causa, properasse; ubi, conspecta facie viri sepulti (v. 41.) mox viderit, eum non esse vere mortuum, sed commotione quadam organorum ad vitam restitui posse; quare magna voce (v. 43.) exclamaverit, atque sic reviviscentem jamdã e sepulchro ad vitam revocaverit. Possunt certe fingi multæ tales hypotheses: sed nil demonstrant contra manifestam persuasionem testium, qui rem gestam narrant, atque testimonium suum ipso effectu miraculi probant: quod scilicet tantam Hierosolymæ effecit perturbationem inter adversarios Christi, ut ab hac die ad eum occidendum omni vi properarent, de ipso Lazaro etiam trucidando deliberantes (Joh. 12. 10.).

ditate suspicionem, atque intimum ostendunt inter Deum ejusque legatum commercium & nexum?

Si vel fieri posset, quod vero frustra tentari jure affirmamus, ut rerum, quæ ad historiam Jesu Christi suæque doctrinæ pertinent, singulæ quæque e nobis cognitæ naturæ humanæ & terrestribus legibus explicentur: universa tamen omnium earum connexio, non nisi singulari debita summi nominis consilio perpetuum manebit documentum religionis christianæ divinitus confirmatæ. Quis, nisi Deus ipse instituire potuit, ut apud Hebræos vaticinia orirentur, in futurum spectantia Messiam; ut ille eo ipso tempore expectaretur, quo Jesus natus est; ut ad hujus & genus & locum natalem & casus vel minimos antiqua illa prophetarum effata applicari possint; ut in nativitate ejus res evenirent maxime insolitæ, (Luc. 1 & 2. Matth. 2.) quæ non modo matrem & propinquos ad personam ejus sacram habendam excitarunt, sibi que ipsi a parentibus narratæ, & cum sensu interiori virium suarum coincidentes, puero jam forte persuaserunt, se esse Messiam (Luc 2. 43.), sed cum populi & regis, tum exterorum quoque animum ad infantem recens natum attenderunt; ut initiando sibi a Johanne Baptista ad munus suum sacrum, cœleste ederetur divinæ approbationis signum (Matth. 3. 16, 17.); ut in ceteris quoque vitæ suæ gravioribus momentis phænomena existerent, quæ persuasorem de divina sua legatione confirmarent, quales sunt transfiguratio corporis sui (Matth. 17. Marc. 9. Luc. 9.) in monte sublimi facta, & vox, precibus ejus coram Judæis Græcis, eum videre cupientibus, e cœlo respondens (Job. 12. 28, 29.); ut doctor hic, talibus distinctis signis cœlestibus, de rebus, quæ hominis maxime interessent, divinis & humanis doctrinam traderet, quæ, ut præ omni cultissimarum gentium disciplina rationi satisfacit, sic in viro aliis quam litteris Hebræis vix erudito occurrens, æternam movit admirationem; ut ingenio & moribus omnem superans excellentiam humanam,

nam, nil ageret nisi quod & beneficum ac sanctum esset, & vires proderet in homine stupendas; ut morte denique, maxime singulari terræque motu ac cœli obscuratione distincta, & resurrectione sua, solitum naturæ ordinem mutante, nec nisi specialissima Dei providentia effecta, religionem constitueret: per omnes gentes propagandam, cujus ad vere educandum genus humanum summa esset efficacia, cujus sublato adminiculo omne periisset, in tenebris & barbarie mediæ ævi, vestigium culturæ generis humani, religiosæ, moralis & literariæ, cujus adempta luce & valore, nostro & omni ævo, homo non foret nisi vel merum animal, externa tantum vi domandum, vel ænigma philosophicum, sibi ipsi non solvendum? Doctori autem, quem divina providentia adeo singulari rerum & eventuum serie, ab humanis consiliis nullo modo pendente, distinxit: quis non credat, se esse legatum vere divinum; omnia ideoque, quæ ille egit & docuit, divinæ auctoritatis nobis esse habenda?

Minime tamen contendimus ipsius doctrinæ veritatem a solis illis externis & mirabilibus involueris derivandam esse. Qui non nisi signa peterent: illos Salvator ipse sæpius reprehendit (Matth. 12. 39. 16. 4). Atque miracula sola non esse certa veritatis documenta, discipulos suos serio monebat (Matth. 24. 24.): morale illis commendans veritatis criterium (Matth. 7. 22, 23. Cfr. Joh. 6. 30-38.). Pro externis tantum, sed necessariis, divinæ suæ missionis signis vires illas mirabiles haberi voluit, quas & ipse exseruit, & discipulis suis suo nomine exferendas largitus est. (Matth. 10. 8. Marc. 16. 17, 18.). Sine interna doctrinæ veritate & excellentia, prodigia & portenta non nisi superstitionem aluissent; sine his vero animus hominum ad illam non fuisset attentus; neque alius haud dubie exstitisset disciplinæ Christianæ effectus, quam Socraticæ. Ne Pythagorici quidem ordinis magnam, etli brevem, obtinuisset auctoritatem institutum mere morale, non politicum.

Quod

Quod si Christus e mortuis non resurrexisset; num sola doctrinae suae veritas ad id efficiendum suffecisset, quod iam religio Christiana effecit, & in perpetuum tempus efficiet? Vix praecepta & dogmata sua literis consignata forent, & ad posteros conservata. Qui enim post mortem ejus disciplinam suam continuarent, Apostoli sui: capto Messia atque spe perditam regni Messiani, quam usque ad fatalem Christi diem, non obstantibus hujus reprehensionibus, foverant, desperantes fugerunt; nec ullum cepisse consilium propagandae doctrinae suae videntur. Quod vero frustraneum etiam, certe non valde efficax fuisse, maxime probabile est. Egresso autem e sepulchro Messia, tanta fuit admiratio, tanta mutatio totius animi eorum, tantus ad profitendam & docendam religionem ejus ardor & enthusiasmus, ut hic solus resurrectionis effectus historicam quoque facti ipsius veritatem evidentiter demonstraret.

Ceterum eventus in Jesu historia mirabiles a miraculis, quae ipse fecit, distinguendi sunt; atque observandum: ut illi magnum semper spectant finem toti generi humani beneficium, sic horum nulla esse vana & inutilia, aut merae ostentationis causa patrata. Non destruxit naturae ordinem, sed sublevavit eum divinus benefactor: non contra, sed supra naturam, egit. Non lapides in panes mutavit; sed morbos sanavit: defectus naturae in caecis, surdis, paralyticis, daemoniis reparavit: sic quoque indicans, se esse relictorem generis humani, se esse medicum corruptae naturae, phycum quibusdam hominum, moralem omnibus,

§. 3.

*) Vaticinium Christi, se tertia die resurrecturum fore, aut non intellexerant discipuli sui, aut ejus obliti sunt, aut ei non crediderant, sensibus nimis indulgentes. Vid. BERBER *Christliche Schriften*, T. I. *Von der Auferstehung*, & PAULUS l. c. Vol. II, p. 521. Vol. III. p. 844, 856 sqq.

Popularem esse religionem christianam subita sua per plebejos homines propagatio probavit. Totam ejus formam ad animos omnis generis hominum, cum docendos, tum movendos, atque e terra ad cælum non sanatice, sed intelligenter tollendos maxime idoneam esse, quisque judicabit, qui originarium ejus habitum, quem Christus & Apostoli ei dederant, a posteriori ornata metaphysico & mystico, distinguere saperit. Vel doctrinam ipsam, vel mores ac ingenium, vel historiam auctoris sui, vel instituta externa spectes: omnia ad sensus, phantasiam, intellectum & animum omnium hominum egregie adaptata sunt. Quam dilucide & nervose, quam ad captum vulgarem accommodate, quam præclaris exemplis, similitudinibus, parabolis & allegoriis, cum præcepta, tum dogmata, oculis quasi discipulorum a Christo proponuntur! Quam scite a sensualibus & præsentibus rebus ad morales & absentes animum audientium tollendi, omni usus est occasione! (Matth. 19. 14. Joh. 4. 10. 6. 32. 9. 39. 11. 25. &c. &c.). Quam evidenter & apte e casu individuali generalem hausit doctrinam! (Matth. 19. 23.). Quam clare & efficaciter rem maxime abstrusam unico sæpe verbo vel imagine illustravit! (Joh. 3. 8.). Quam pathetice denique pectoribus hominum præcipua doctrinæ suæ momenta in perpetuam tradidit memoriam, quæ, omnes commotura honestiores animi affectus, moralem detorpecere sensum, nunquam sineret! Videas narrationes de filio perduto, de benefactore Samaritano, de Lazaro & viro opulento, de judicio extremo, & innumera alia eloquentiæ, ut materia sublimis, sic forma popularis, exempla.

Deinde non ingenium tantum & mores (character) Jesu admirabiles, sed tota ejus historia, annuntiatio, nativitas, casus, mors, resurrectio, in cælum sublatio & ad extremum judicium adventus: quantam habent vim ad pectora hominum

admiratione, amore, commiseratione, fide & spe movenda, persuadenda, mutanda! Ecce: in tugurio natus, angelorum celestibus choris celebratur filius feminae obcurae atque — Dei! Quae imago dignitatis humanae rite aestimandae! Ecce: summus populi & generis sui benefactor, sanctissimus hominum, in cruce pendet, victima sacerdotum & magistratum, ludibrium regis & plebeculae, saevissimis afflictus doloribus, turpissima notatus ignominia, orans tamen pro inimicis, usque dum Deo animam suam tradit! Quod exemplum virtutis ejusque in terra exspectandae fortis! Ecce: e sepulchro surgit triumphans abiectum illud cadaver, in caelum ascendit terrestri damnatus superbia, inde reversurus ad iudices suos judicandos! Quod signum justitiae, fato superstitis! — Quae unquam fingi possit historia, sensibus aptior, rationi probabilior, ad honestatem efficacior? Et haec est res vere gesta! Est providentiae divinae ad homines salvandos consilium! Nos vero hoc negligere! O hominum ingrata levitas!

Sacramenta denique instituti christiani, baptismum & sacramentum coenam, verbo tantum moneamus. Quam felici ratione res physicas cum moralibus jungunt! Quam simplici & grata allegoria, ille novam & puram depingit vitam, in ecclesia christiana a quoque ejus membro incipiendam, (Tit. 3. 5)! Haec autem, quam patheticam refert victimae innocentis & expiatoriae memoriam! Quam praesentem sistit Deum vindicem & salvatorem! Quam sensibilem, sed moralem tamen, ad poenitentiam & emendationem exhibet causam! Utrumque sacramentum practicam rationem, phantasiae ope, fortiter adjuvat: aequae tamen, nisi abusu corruptum, superstitionem alit.

CAP. II.

De materia religionis christianæ.

Materiam denique religionis christianæ spectantes: facile videmus, hanc nobis id ipsum præstare, quod in revelatione quaerimus: ut, quæ non possumus non *cogitare*, ea *esse* persuadeamur, ut orbis sensibilis externarum rerum, necessariis mentis humanæ ideis consentire, nobis videatur, ut rationem nostram sensibus nostris conciliandi facultatem obtineamus. Ne obtræctatores quidem doctrinæ christianæ, si unum vel alterum textus evangelici interpretem ignarum æque ac impudentem excipias, moralem & rationalem ejus veritatem impugnare ausi sunt. E contrario nemo fere recentiorum systema aliquod philosophicum construxit, quod non vel ipse vel assecræ sui ea ipsa re commendare vellent, quod harmoniam ejus cum religione christiana ostendere studerent. Testatur id vel hodierna experientia *aa)*. Liber nobis conscribendus foret, ut accurate ostenderemus, quam plane & præclare doctrina christiana rationi satisfaciât, hominem cum se ipso concilians, atque omnem absolvens sapientiam, mortalibus ad virtutem & felicitatem necessariam. Digito tantum præcipua rei momenta monstrare nobis liceat,

§. 1.

An verum sit discrimen inter sensualem & rationalem hominis naturam? Quæ & quanta sit libertas ejus moralis? Quæ origo pravitatis suæ? Quæ denique veritas & possibilitas virtutis, atque felicitatis, ad omnes homines in perpetuum tempus,

G 2

pus,

aa) Videfis librum KANTII: *Religion innerhalb die Gränzen der Vernunft.*

pus ab ea derivandæ? Has de natura & destinatione hominis quæstiones, a ratione humana omni ævo agitatae, nullamquam vel philosophia vel religiosa institutio, præter christianam, ita solvere valuit: ut contradictio, quam vel plebs sentit, inter moralem hominis obligationem & physicam naturæ suæ necessitatem, inter fatalem quandam generis sui corruptelam & justitiam divinam, inter necessitatem & impossibilitatem virtutis puræ & perfectæ, inter studium felicitatis ex animo humano indelebile & sentum æque indelebile mittendæ felicitatis præsentis, realis, certæ, ob felicitatem futuram, idealem, incertam; ut hæc, inquam, contradictio, evidenti quadam ac populari expositione, tota tolleretur. Qualem nempe biblia sacra positivam continent, cum in narratione de lapsu primorum hominum, tum in doctrina de fide in Christum,

§. 6.

Quod ad illam attinet: multi quidem recentiores Theologi non nisi allegoriam poëticam in ea inveniunt. Sed, quamvis non negamus, formam esse poëticis coloribus adumbratam, multaque pro simplicitate linguæ ac ingenii antiqui improprie dicta & symbolice narrata *bb*): ipsam rem tamen cum
 histo-

bb) Qualia sunt colloquium cum serpente, vox Dei in terra ambulantis, Cherubi excubias agentes &c. quæ omnia diluteide explicavit ELCHHORN (Vide *Urgeschichte*, in collectione: *Repertorium für biblische und morgenländische Litteratur*, 4 Th.); qui autem, cum mythi historici rationem egregie illustrasset, nuper mutata sententia, illorum subscripsit hypothesi, qui philosophicam tantum imaginem hanc pericopen esse, judicare non dubitant. Cfr. DÖDERLEIN, *Instit. Theol. Ed. 6ta. Vol. II. p. 19. sqq.* Ne recentissima quidem W. A. TELLERI explicatio, ejus notionem ex ephemeridibus *Alg. Lit. Zeit.* 1803. N:o 72 hausimus, nostram mutare potuit persuasionem. Nimis enim artificiosa & ab ingenio

historiæ, tum philosophice veram habemus; nec sine læsione & systematis, quo religio christiana cohæret, & satisfactio- nis, quam ex ea petimus, & auctoritatis Apostolicæ, in du- bium posse vocari, judicamus. Cujus judicii hæc nobis est ratio. Primum, vel nulla nos docente historica, nobis cre- dendum est, homines antiquissimos, unde natæ sunt gentes & populi per terram dispersi, non ex hac sponte crevisse, sed a creatore in loco quodam terrestri politos esse; eosque initio non fuisse nisi paucissimos, nec tales creatos, ut vel pravi- tas vel infelicitas eorum Deo attribui posset. Deinde autem omnes, quæ in sacris bibliis de antiquissima hominum condi- tione, describuntur res: & bonitati, sapientiæ ac justitiæ Dei, & naturæ humanæ, & historiæ antiquæ ita convenire nobis videntur, ut nullam intelligamus rationem, cur de hac re fa- eræ non confidamus auctoritati, quæ non in veteri tantum te- stamento, sed in novo etiam (Rom. 5. 12. 18-21. 1 Cor. 15. 22.) hanc pro vera confirmat historiam, & cum præcipuo religionis christianæ dogmate de redemptione generis humani per Christum connectit. Rom. 5 & 7. 1 Cor. 15. 47. Confer, si placet, Joh. 3. 5. 6. 16. 18.)

Quid vero incredibile continet hæc historia? Unum erat par protoplastorum. In loco vivebant amœno, facili negotio beati. Integri (non corrupti) erant, sed liberi: æquilibrio sci- licet inter rationem & sensus originarie constituto. Explican- da erat moralitas eorum, sine qua nulla foret dignitas huma- na. Id fieri nequebat, nisi proposito illis delectu inter obe- dientiam legi morali præstandam & delectationem sensuum. Lex moralis rationi eorum, sanæ quidem sed non excultæ,
 G 3 quæ

antiquissimi temporis remota est allegoria: si femina, serpens & vir, pro symbolis tantum irritabilitatis sensualis, illecebrarum sen- sus irritantium & humanitatis rationalis, habentur.

quæ potuit proponi, nisi jussum creatoris eorum, patris optimi & sanctissimi? Objectum vero sensuale, legi opponendum, ad simplicitatem & statum eorum fere puerilem, aptius quod potuit esse, quam fructus prohibitus: qui & fruendi cupidinem & possidendi studium, & nova quadam scientiâ se distinguendi, suaque sponte agendi ac sibi ipsi dominandi desiderium tentaret; cujus igitur & conspectus, oculis gratus, & vires & qualitates, phantasticæ ope varie descriptæ, principia vitiorum, voluptatis, avaritiæ & superbiæ, e quibus omnia cetera oriuntur, explicare possent? Hæc vero principia, etsi in animo humano ita necessaria, ut *posset* homo peccare, si liber esset & bestiis excelleret, a ratione tamen, præceptum summæ sapientiæ, justitiæ & bonitatis reverente, mox debellanda: quam primum hanc superarunt, nativam etiam humanæ mentis integritatem corruerunt. Sensus tamen moralis, innocentia perditâ, nondum suffocatus est. Erubuerunt, timerunt, se invicem accularunt. Procella, cum tonitru & fulgore oriens, male sibi conscios ad fugam e horto capesendam commovit: qua facta, primum temere circum-errantes, deinde ad hortum reverti vel nescientes, vel non audentes, asperiores occuparunt locum; ubi, pudore & pœnitentiâ affliti, terram lentibus obsessam, laborem ad vitam alendam necessarium, dolores parturientis feminae, mortem denique sibi instantem pro divinis habuerunt criminis suis pœnis. Eandem apud liberos suos observantes sensuum in rationem potentiam, hæreditariam esse corruptelam persuasi sunt. Horum vero miserentes innocentia, suæque culpæ conscii de benignitate divina, homines olim e corruptela ista restauratura, spem sibi mature formarunt. Hæc vero spes una cum historia lapsus ad posteros traditione propagata est. Tota denique res carmine antiquo descripta, ab Hebræis ad Mosis usque tempora conservata, ab eo pro vera & sacra habita, atque historiæ læ præmissa, omnem habet probabilitatem & inter-

nam & externam. Suam quasi historiam moralem quisque nostrum in hac narratione legit, simili culpa e paradiso primæ innocentie expulsi. Neque facile totius generis pravitas aliter intelligi potest, quam derivando illam e prima protoplastorum culpa. Indubium nempe est omnis experientie testimonium, originariam quandam corruptelam a parentibus ad liberos in humano genere propagari. Vel hodie, qui ebrietati deditus est pater, filium sæpe gignit, ipsa sua corporis constitutione ad idem vitium propensum. (Lascivos parentes liberos genuisse, qui in ipsa infantia lasciviam prodiderunt, tristis probavit experientia). Neque singuli tantum homines, sed totæ generationes & gentes corrumpi solent. Quid igitur absurdi in antiqua illa narratione de propagata a primis parentibus ad nos usque proclivitate ad sensibus magis, quam rationi obediendum, lateat, non possumus intelligere: cum constet, nos omnes naturali hoc laborare vitio. (Rom 7. 23. Gal. 4. 17.). Inde tamen male colligatur, vel protoplastorum culpam nostram fieri, vel nostra peccata eorum culpa absolvi. Nam corpus vel maxime corruptum per se nihil mali moralis continere potest. Non est nisi instrumentum, quod si pravum est, magnam quidem difficultatem ei facit, qui eo utitur, sed non impedit, quominus usus ejus, quatenus a libera pendet voluntate, huic imputetur. Quanto autem vitiosior est natura nostra, cujus causa ipsi non sumus, tanto major est virtus nostra, si illam emendamus. Non enim consistit honestas vel turpitudine in ipsa actione, ejusque reali eventu, sed in voluntate, quæ est libera actionis causa. Ideoque fieri potest, ut qui honestior videatur, minus tamen honestus sit, cum minores virtus sua vicerit difficultates, vel a corporis constitutione, vel ab educatione, vel a rebus circumstantibus derivandas. Omnes autem, qui ratione utimur, ad quæcumque vitia naturali feramur pronitate, ita tamen liberi sumus, ut illa emendandi consilium capere possimus. Possumus saltem

tem *velle*; quod si serio fit, virtutem efficit. Neque impedit physica generis corruptela, quominus individuum unumquodque suam habeat nativam innocentiam moralem (Matth. 19. 14. Marc. 10. 14. 15. Luc. 18. 17. Rom. 9. 11.). Quidcunque mali ex congenito vitio patremus, si malum esse nescimus, integri manemus. Quamprimum autem contra conscientiam agimus, peccatum existit originarium: ita quidem a primis parentibus derivandum, si sensualem ab illis hæreditæ accepimus irritabilitatem (Joh. 3. 6.), ita vero nobis ipsis imputandum, si ipsam voluntatem nostram contra legem rationis, cujus concilii sumus, flecti & perverti sinimus (Joh. 3. 18. Jac. 1. 14, 15.). Vitium *objectivum*, (quod in ipsa actione consistit) e nativa corporis constitutione, educatione aliisque rebus externis, quæ sensus irritant, sed ab homine ipso non pendent, oriundum est. *Subjectivum* autem, quod in consilio mentis consistit, non potest tribui nisi liberæ ejus voluntati. Propagata igitur in ipso genere est corruptela nostra, quatenus actiones nostræ malæ per se considerantur: quæ tamen non impedit, quominus hæc, singulæ, quatenus ad nostram referuntur voluntatem, liberæ sint. Ut Christi meritum nostrum non sit, sine libera nostra in illud fide: sic Adami peccatum nostrum non sit sine libero nostro in idem lapsu. (Rom. 5. 18, 19.). Ita tantum, peccatum originarium a patre ad filios propagatum, unicuique horum imputari, si id *suum* fecerit (tentationi non resistendo), expresse monet scriptura sacra. (Rom. 2. 6. Ezech. 18. 20.). Caro de qua loquitur Paulus (Rom. 7. 18. Gal. 5. 17-21.), sive sensualis hominis natura, etsi omnis mali moralis physica mater, id tamen non sola efficit, cum morale aliquid e causa mere physica oriri minime queat *cc*). Neque ille carnem per se spectatam vitiosam

cc) Constat quidem neque in sensuali, neque in rationali hominis natura causam mali moralis esse quærendam; sed in libertate vo-

Iam esse, docet; sed, lege demum adveniente, si huic contrarie liberam flectit voluntatem, peccatum gignere. Absque lege, inquit, peccatum est mortuum (Rom. 7. 8.): h. e. quatenus sensuali cuidam cupidini satisfacisti, peccius, id illicitum esse, non peccasti: tum demum peccas, cum contra legem in mente tua (v. 23) sive conscientiam tuam libere agis.

§. 3.

Ita explicata origine mali, atque conciliato sensu libertatis individualis cum persuasione de nativa generis perversitate: suam quidem culpam quisque nostrum agnoscit, eoque ipso fatetur, se aut meliorem fieri debere, aut poenae esse obnoxium. Quomodo autem aut melior fieri studeat & speret, si primum universalem corruptelam non tolli, ne minui quidem, observat, cum optimi parentes pravissimos saepe habeant liberos, neque honestas generis humani cum cultura ejus procedat; si deinde certus esse nequit, virtutem, cujus sibi concipit ideam, per se vanam non esse umbram: cum scilicet aut mera sit prudentia, naturae & fortunae debita, amoenam sibi parandi vitam, aut tam sublimis & longe remota, ut ad illam ne distincte quidem cernendam, multo minus assequendam, vires humanae sufficere videantur?

Sed concedamus: & plurimos homines virtutem sequi posse, etsi distincte in mente eorum non definitam; & definitionem,

H

nem,

Iustitiae, vel illius cupidines, vel hujus legem sequendi. Dubitare tamen licet, an clarior fiat res obscurissima, si cum Kantio (libr. cit. 1 Stück) radicale statuimus malum, cujus causa aut frustra quaeritur, aut a malo genio derivanda est, ut ille p. 47. (edit. 2) affirmare videtur. Neque hoc modo origo mali explicata est, (ut ipse observat); superest enim quaestio: quae sit causa malitiae mali illius genii? Transcendens vero est, neque ad nos pertinet omnis haec philosophia.

nem, qua virtus (non epicurea) intelligitur esse summæ sapientiæ, justitiæ & bonitatis, cum in mente humana cogitatæ, tum quoad partem in orbe externo apparentis, imitatio activa, qua homo immortalem meretur felicitatem, satis esse cum subtilem, tum popularem, atque sine revelatione etiam probabilem. Supra vero jam monuimus, neminem de virtute aliena certum esse posse. Num vero de sua? Quis igitur sibi conscius est, se talem esse, qualem se debere esse, ratio sua jubet? Moriturus saltem sentiet, se divina egere gratia, quæ sibi ignoscat. Quid vero, revelatione destitutus de ipsa gratia sperare possit? Superstitio quidem sacrificia & dona invenit, quibus dii venales & injusti placarentur: sanctissimum vero numen non nisi absoluta honestate expiari posse, ratio sibi constans doceat, necesse est. Non quidem statuit, Deum a nobis plus postulare, quam agere queamus: sed seriam voluntatem omne id bonum agendi, quod poscimus, a nobis jure exigi, nos omnes perpetuo monet. Hujus vero voluntatis absolute bonæ, quis sibi conscius est? — Præterea: cum homines, quatenus in orbe sensibili vivunt, non possunt non respicere effectus quoque consilii sui honesti, hoc vero sæpe erret, neque id assequatur bonum, quod intendit: quid mirum, si multi cum Bruto moribundo exclamaverint: pulchra virtus! nil es nisi verbum! *dd*).

Hæc vero dubitatio aut tyrannos facit, qui alios callide opprimunt, & crudeliter mactant, (Matth. 2. 16., aut sui tantum otii & voluptatis studiosos, (Matth. 14. 3-10.) aut Sadducæos, legi ita quidem obedientes, si ad salutem civitatis & externam honestatem id necessarium ducunt, omnia vero humana mortem esse finituram persuasos, (Acta Apost. 23. 8.) aut

dd) An Brutus! hoc revera dixerit? est questio historica, quæ huc non pertinet. Sufficit talem exclamationem in ore civis, pro patria honeste sed frustra morientis, probabilem habere rationem.